

Een portret van Jac. P. Thijsse

In verband met het Thijsse-jaar is er een publicatie verschenen onder de titel 'een portret van Jac. P. Thijsse'. De uitgave is op A4-formaat en bevat zestig bladzijden. Het verschaft een groot aantal wetenswaardigheden van en over Jac. P. Thijsse. Ruim de helft van het geschrift bevat een chronologisch overzicht (van zijn geboorte in 1865 tot zijn overlijden in 1945) gevolgd door een hoofdstuk van de betrokkenheid van Thijsse bij de oprichting van de Natuurhistorische Vereniging en Natuurmonumenten, daarna hoofdstukken over Thijsse en het onderwijs, karaktereigenschappen-bijzonderheden, overzicht verschenen publicaties (alleen boeken), informatie over Heimans en Thijsse Stichting, Koninklijke Natuurhistorische Vereniging en het Natuurhistorisch Genootschap Limburg. Bovendien zijn een groot aantal citaten van en over hem opgenomen. Het boekje werd op 25 juli 1995, precies 130 jaar geleden dat Thijsse werd geboren, gepresenteerd.

Jaap Zwier zal alle artikelen én korte berichten die Thijsse heeft geschreven, verzamelen en er een literatuurlijst van samenstellen. Blijkbaar heeft de auteur het speciale Thijsse-nummer van 'Natura' (jaargang 16, nummer 1), 'Natuurhistorisch Maandblad' (jaargang 54, aprilnummer), 'Het Vogeljaar' (jaargang 13, nummer 2) en vele andere bladen dat in 1965 is verschenen, niet geraadpleegd.

De uitgave is te bestellen door f 10,- (inclusief verzendkosten) over te maken op postgironummer 6 998 734 ten name van de auteur H.W. ten Brinke, Dreef 33, 6996 BA Drempot, onder vermelding van 'Thijsse' en uw volledige adres.

Proceedings 6th International Grouse Symposium 1993

Tussen 20 en 24 september 1993 kwamen te Udine, Italië, uit zeventien landen 89 deelnemers op het 6de Internationale Ruigpoothoender Symposium bij elkaar. Nederland schitterde hier door afwezigheid vermoedelijk doordat het symposium onder de hoede stond van de World Phaesant Association (WPA) waar weinigen enige bemoeienis mee hebben.

De proceedings die in samenwerking met de gastheer het Institute Nazionale per la Fauna Selvatica zijn samengesteld, bevat een groot aantal interessante van teksten die op het symposium zijn gehouden. Het gaat hier vooral om de Auerhaan, Hazelhoen, Schots Sneeuwhoen, Moerassneeuwhoen, Korhoen in China, Bohemen, Zweden, Rusland, Italië, Noorwegen, Zwitserland, Duitsland en Turkije.

David Jenkins (ed.): Proceedings of the 6th International Symposium on Grouse 6. 20-24 September, Udine, Italy. 175 bladzijden, vele kaarten, tabellen en grafieken (1995). Uitg. World Phaesant Association, PO Box 5, Lower Basildon, Reading, Berkshire RG8 9PF, Engeland & Institute Nazionale per la Fauna Selvatica, via Cà Fornacetta 9, Ozzano dell'Emilia (Bologna), Italië. ISBN 0 906864 10 0.

'Nee, tenzij-principe', voor de jacht

In opdracht van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren is door mr. N. Teesing (Centrum voor Milieurecht Universiteit Amsterdam) een onderzoek gedaan naar de juridische vormgeving van een 'neen, tenzij-principe' voor de jacht in het wetsvoorstel Flora- en Faunawet. De intrepetatie van Dierenbescherming op het 'nee, tenzij-principe' in het wetsvoorstel is onderzocht. Volgens het onderzoek zou de jachthouder niet langer aansprakelijk zijn voor wildschade als aan het principe zou worden voldaan. In het onderzoek komt ook het belang van de erkenning van de intrinsieke* waarde van het dier in de wet naar voren.

Het rapport is waardevol doch voegt niet veel meer toe dan hetgeen door vele kritische natuurbeschermingsorganisaties al vele jaren in woord en geschrift wordt gesteld. De reactie van de zijde van de jagers (zie Nederlandse Jager 10 (13): 33) op het rapport is voorspelbaar gebleken. Het wordt tijd dat natuurbeschermers zich gaan concentreren op overdracht van praktische informatie over ecologisch verantwoorde preventie van schade door wilde dieren. Daarmee kunnen natuurbeschermers bewijzen dat het anders kan.

P. Maréchal.

N. Teesing: De juridische vormgeving van een 'nee, tenzij-principe' voor de jacht in het wetsvoorstel Flora- en Faunawet. 82 bladzijden met grafieken en statistieken (1995). Te bestellen bij Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren, postbus 85980, 2508 CR Den Haag. Prijs f 20,- (nadere informatie: Trea Scholten 070 - 3 423 423).

* Noot: 'Innerlijke waarde. Specifiek element bij natuurbehoud. De betekenis die de levende natuur voor zichzelf heeft los van hetgeen de mens er van denkt te weten of aan denkt te kunnen hebben'.

(Maréchal, P.L.Th.A. (1991): *Woordenwijzer Ecologie*. Lisse).

Jacht- en landbouwschade

Kortgeleden heeft de Stichting Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland een rapport gepubliceerd onder bovenvermelde titel. Het rapport draagt vooral juridische argumenten aan om artikel 45 van de Jachtwet kritisch onder de loep te nemen. Artikel 45 luidt: '*Iedere jachthouder heeft de verplichting datgene te doen wat een goed jager betaamt ter voorkoming van schade door in zijn jachtveld aanwezig wild*'.

De kernvraag is of terreinbeheerders en gemeenten krachtens artikel 45 van de Jachtwet moeten (laten) jagen om schadeclaims van buuren te vermijden, in situaties waarin zijzelf uit natuurbeschermingsoverwegingen eigenlijk niet zouden willen (laten) jagen.

Voor de beantwoording van deze vraag worden een aantal facetten van dit artikel onder de loep genomen en voorts wordt bekeken wat wetgever, auteurs en jurisprudentie hierover hebben te vertellen.

Het rapport toont aan dat de huidige jachtpraktijk, gebaseerd op genoemd artikel, niet langer

een geschikt middel is om de wildschadeclaims van de landbouw op een rechtvaardige en adequate wijze af te handelen. Dit wetsartikel schiet met name tekort voor wat betreft de schadeproblematiek ten aanzien van trekvogels. Ook blijkt in de praktijk dat de financiële armslag van het Jachtfonds vaak ontoereikend is om een correcte uitvoering van het wetsartikel mogelijk te maken.

Veel grondeigenaren denken dat ze verplicht zijn om op dieren die schade (kunnen) aanrichten, te (laten) schieten, op straffe van fikse schadeclaims. Daarom geven veel gemeenten en recreatieschappen de sportjagers toestemming om op Konijnen, Fazanten, Reeën en dergelijke te schieten, uit vrees anders te moeten opdraaien voor de financiële gevolgen van eventuele schade. Maar uit het rapport blijkt dat aan het verband tussen schade en de verplichting tot jagen het nodige is af te dingen. Zo zijn er tal van alternatieven voor doodschieten, zoals het verjagen van dieren die schadelijk kunnen worden voor de landbouwgewassen. Ook kan men aan de schietverplichting ontkomen door de zeldzaamheid van een diersoort aan te tonen en juist te pleiten voor bescherming.

De inhoud van het rapport bevat onder meer hoofdstukken over de volgende onderwerpen: 'alleen standwild of ook trekwild?', 'verplichting tot voorkoming van schade door jachthouder/grondgebruiker', interpretatie van de begrippen 'voorkoming' van schade, 'in zijn jachtveld aanwezig wild', 'datgene te doen wat een goed jager betaamt', verder 'mogelijke verweren', 'documentatie', 'toetsing overheidshandelen', reikwijdte van het Jachtfonds', kan de overheid worden aangesproken? (AROB-procedure)' en 21 verweren op een rij als concrete aanbevelingen.

De belangrijkste conclusie van het rapport is, dat jagen onnodig is en bovendien niet verplicht kan worden opgelegd, zelfs niet in gevallen waarin wild schade toebrengt aan bijvoorbeeld de landbouw. Bovendien biedt artikel 45 alternatieven om deze schade op diervriendelijke wijze te voorkomen.

H. Gallacher, P. Pover & W. van der Schot red. (1995): Jacht en landbouwschade. 24 bladzijden (1995). Uitgave van de Stichting Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland, per adres Nicolaasstraat 2b, 1506 BB Zaandam, (075) 635 15 98. Prijs f 17,50 (inclusief portokosten). Te bestellen door overmaking van dit bedrag op gironummer 2 229 714 ten name van de penningmeester van bovengenoemde stichting te Assendelft onder vermelding van 'rapport Jacht en landbouwschade'.

Texel toen en nu in vogelvlucht

De veranderingen die zich de afgelopen zestig jaar op Texel hebben voltrokken, springen in het oog bij het vergelijken van oude en nieuwe luchtfoto's. Hoewel het aantal inwoners van het eiland (rond 1935 ruim 9000 en thans 13.000 inwoners) slechts matig is toegenomen in vergelijking met gemiddeld in overig Nederland, is de bebouwde oppervlakte spectaculair gegroeid. De Koog en Den Burg beslaan tegenwoordig een veelvoud van de oorspronkelijke oppervlakte. De veranderingen in het landschap werden niet alleen door

de mens veroorzaakt. Een enorme oppervlakte duin werd in de loop der jaren door de zee verzwolgen, zoals schokkend blijkt uit de danig gekrompen afstand tussen vuurtoren en strand. Uit een serie luchtfoto's, die door Pieter de Vries werden gemaakt, is een serie van 23 foto's in een boekje (21 x 29,5 cm) samengebracht.

Het boekje kost f 14,90 en is te bestellen door overmaking f 19,90 (inclusief verzendkosten) op bankrekening 61.30.99.451 ten name van de Zweefvliegclub Texel, onder vermelding van 'Texel toen en nu'.

Jaarboek 1994 Vogelwerkgroep de Haeselaar, Echt

Opnieuw heeft de Vogelwerkgroep De Haeselaar (aangesloten bij het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg) een gedegen Jaarverslag 1994 uitgegeven (61 bladzijden). Verscheidene auteurs hebben voor dit jaarboek hun bijdragen geleverd, onder andere over het broedvogelonderzoek van zeldzame, schaarse en kolonievogels, de trek van de Graspieper over Maria-Hoop in het najaar 1994, punttransect-tellingen, broedvogelmonitoringproject Lilbosch, Kerkuilen, het bijzondere-soortenproject niet-broedvogels, huiswaluwinventarisatie in Midden-Limburg 1994, beek telling Vloedgraaf en Geleenbeek en Oude Maas, inventarisatie IJzerenbosch, inventarisatie 'De Doort', nestkastenproject, stootvogelvervolgung, weidevogels en Gierzwaluwen en excursieverslagen naar Cap Gris-Nez en de Zeeuwse en Zuidhollandse eilanden.

Een waardevol document voor allen die zich interesseren voor de vogelwereld rond Echt.

■ Nadere informatie is verkrijgbaar bij Frans van den Brink, Diergaarderstraat Zuid 39, 6105 CA Maria-Hoop.

MINISTER NEEMT VOORSTELLEN OVER Rapport Belangrijke Vogelgebieden werpt vruchten af

Vogelbescherming Nederland is verheugd dat het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij het rapport Belangrijke Vogelgebieden in Nederland gaat gebruiken voor het aanwijzingenbeleid onder de Europese Vogelrichtlijn en de Conventie van Ramsar. Beide zijn essentiële instrumenten voor het bewerkstelligen van een adequate bescherming van internationaal belangrijke vogelgebieden. Vogelbescherming Nederland gaat er vanuit dat nu voortvarend daadwerkelijk invulling wordt gegeven aan de zo noodzakelijke bescherming van deze gebieden. Gebieden die voor vele broedvogels en miljoenen trekvogels, waaronder bedreigde en kwetsbare soorten, van levensbelang zijn.

De door Vogelbescherming Nederland gemaakte inventarisatie is in juni 1995 aan minister Van Aartsen gepresenteerd. Deze heeft nu bevestigd dat de inventarisatie de basis is voor de op te stellen meerjarenprogrammering voor het aanwijzen van gebieden onder de Vogelrichtlijn en de Wetlands-Conventie. Vogelbescherming heeft vastgesteld dat er 87 gebieden in Nederland zijn die voldoen aan de criteria van de Europese Vogelrichtlijn en de Ramsar-Conventie. Slechts één derde van de totale oppervlakte. Belangrijke Vogelgebieden (ruim 1 miljoen hectare)

geniet op dit moment bescherming op basis van de genoemde internationale verplichtingen.

Bij 75 gebieden gaat het om de zogenoemde wetlands, waterrijke gebieden zoals rivieren, moerassen, meren en kustwateren die zo kenmerkend zijn voor het Nederlandse landschap. Ze fungeren als broed-, doortrek- en overwinteringsgebied. Purperreiger, Aalscholver, Lepeelaar, Blauwe Kiekendief, Kluut, Grote Stern, Noordse Stern, Dwergstern en Baardmannetje zijn voorbeelden van vogelsoorten waarvan minimaal 90% van de Nederlandse populatie broedt in belangrijke vogelgebieden. Voor Vogelbescherming Nederland vormt de doeltreffende bescherming van de Belangrijke Vogelgebieden in Nederland één van de belangrijkste doelstellingen voor de komende jaren. De bescherming van de Belangrijke Vogelgebieden in Nederland maakt deel uit van het omvangrijke Europese beschermingsprogramma ten aanzien van Important Bird Areas van BirdLife International (IBA's). Rita van den Tempel & E.R. Osieck: Belangrijke vogelgebieden in Nederland. Wetlands en andere gebieden van internationale of Europese betekenis voor vogels. Technisch rapport nummer 13. 132 bladzijden, 6 bijlagen, 11 tabellen, 6 figuren, 8 zwartwitfoto's (1994). Tevens wordt een Engelstalige editie uitgegeven (Technisch rapport 13E). Verkrijgbaar door overmaking van f 20,- op postrekening 75 775 ten name van Vogelbescherming. Zeist, onder vermelding van 'Technisch rapport 13 - belangrijke vogelgebieden'.

Beschermde planten en dieren in Nederland

Met ingang van dit jaar is de Natuurbescherming uitgebreid van 26 tot 68 wilde plantensoorten en van 39 tot honderd wilde diersoorten, zoogdieren, reptielen, amfibieën, vissen en insecten. De lijst van beschermde planten en dieren is dus aanzienlijk uitgebreid.

In een uitgave over de Natuurbeschermingswet is een inventarisatie van alle tot nu toe beschermde soorten gemaakt, compleet met een beschrijving en een kleurige afbeelding (uitgezonderd alle vermelde vleermuissoorten). De Natuurbeschermingswet is geheel afgedrukt, voorafgegaan door een situatieschets van de natuur in Nederland vroeger en nu. De tekeningen zijn gemaakt door Rein Westra, Taco Westra en Ulco Glimmerveen.

Het boek kan als een vervolg worden beschouwd op het door de Staatsuitgeverij in 1974 uitgegeven boekje 'Beschermde planten en dieren' door H.J.W. Schimmel. Het aantal beschermde planten en dieren was toentertijd ook heel wat kleiner. Het nieuwe boek draagt de prettige gedachte met zich mee dat er nu een groter aantal soorten wettelijk is beschermd. Maar daar tegenover staat de treurige situatie dat er thans heel wat meer planten en dieren een broodnodige bescherming nodig hebben om ze voor uitsterven te behoeden. En inmiddels zouden er al weer heel wat soorten aan kunnen worden toegevoegd.

De aankondiging als zouden in dit boek alle bedreigde planten en diersoorten in Nederland door de Natuurbeschermingswet worden beschermd, is niet helemaal juist. In dit boek had

best één bladzijde kunnen worden besteed aan de vogels die weliswaar niet door de Natuurbeschermingswet maar door de Vogelwet 1936 bescherming genieten. Bestaande Rode Lijsten zouden in dit boek niet zijn misplaatst.

Tom van Ewijk: Beschermde planten en dieren in Nederland. 142 bladzijden, kleurenillustraties van Ulco Glimmerveen, Taco Westra & Rein Westra (1995). ISBN 90 215 2534 8. Uitg. Kosmos-Z&K Uitgevers, postbus 14095, 3508 SC Utrecht. Prijs f 39,90.

Brochure over inheemse bomen en struiken (geef ze een toekomst)

Het Informatie- en KennisCentrum Natuurbeheer, Afdeling Bos en Beplantingen, heeft een kleurrijke brochure uitgegeven over inheemse bomen en struiken.

Van alle bomen en struiken die in ons land groeien, hoort maar een klein deel hier oorspronkelijk thuis. De laatste tijd neemt de aandacht voor die inheemse bomen en struiken sterk toe. 'Dat is een ontwikkeling die moet worden toegejuicht', zo lezen wij in deze brochure.

Ze dragen bij aan de verscheidenheid van de natuur, ze verrijken het landschap, kortom ze vormen een kostbaar erfgoed waar wij zuinig op moeten zijn. Inheemse bomen en struiken hebben een verleden, ze verdienen een toekomst. Hierover leest u in deze brochure.

In de brochure is een lijst van inheemse bomen en struiken opgenomen en er worden publikaties te koop aangeboden in het kader van het project 'Genetische kwaliteit inheemse bomen en struiken' en een lijstje van adressen waar nadere informatie verkrijgbaar is.

De brochure bevat 9 bladzijden en is samengesteld door G.T.M. Grimberg, tekstredactie H.J. van den Brink en is gratis aan te vragen bij het Informatie- en KennisCentrum Natuur, Bos, Landschap, Fauna, postbus 30, 6700 AA Wageningen, (0317) 47 48 00, fax (0317) 42 75 61.

De vogels van Het Twiske

Tussen de gemeenten Oostzaan en Landsmeer ligt het recreatiegebied Het Twiske. De afdeling Twiske van het Instituut voor Natuur- en Milieueducatie (IVN) heeft een boek uitgegeven over de vogels die in dit gebied voorkomen. Het Twiske is een gevarieerd gebied, dat nog steeds in ontwikkeling is. Van oorsprong is het een brakwater-veengebied. In het begin van deze eeuw besloot men dit drassige gebied te ontginnen om er tuinbouwgrond van te maken, maar het project mislukte. In de jaren zestig werden bij de aanleg van het tracé van de Coentunnelweg grote hoeveelheden zand uit het gebied gezogen. Hierdoor ontstond een grote plas, de Stootersplas, die centraal in het gebied ligt. In het boek zijn alle vogelsoorten vermeld die van 1980 tot en met 1994 in Het Twiske zijn waargenomen. Van de broedvogels is het (geschatte) aantal territoria/broedparen in 1993 vermeld, toen er 324 hectare van het 650 ha grootte gebied werd geïnventariseerd op broedvogels. Ook zijn gegevens verwerkt van broedvogelinventarisaties in 1991 en 1994.

Door de gevarieerde begroeiing is Het Twiske zeer vogelrijk. Het gebied is zelfs voor zeven vo-

gelsoorten van bijzonder groot belang. Het betreft hier de Roerdomp, Smient, Sprinkhaanrietzanger, Snor, Rietzanger, Buidelmees en Baardmannetje. Maar liefst 2% van alle in Nederland broedende Snorren en Roerdampen broedt in Het Twiske. In de wintermaanden maakt 3% tot 4% van de Noordwesteuropese winterpopulatie van de Smient gebruik van het gebied als rustplaats. Het Twiske is overduidelijk van internationale betekenis voor de Smient.

In totaal werden 196 vogelsoorten (waaronder enkele exoten) in de behandelde periode waargenomen, waaronder 77 vogelsoorten als broedvogel waarvan vijftien soorten voorkomen op de zogenaamde 'Rode Lijst'. Een goet rietbeheer zal het behoud van Snor en Roerdomp zijn.

Van een oplage van vierhonderd stuks zijn nog maar zo'n 150 stuks over. Een herdruk zit er niet in, dus haast u als u in het boek bent geïnteresseerd!

H.H. (Bert) van Dillen: De vogels van Het Twiske. 76 bladzijden, 15 kleurenfoto's van de schrijver, 3 zwartwittekeningen van B. Veuger. 1 kaart (1995). Uitg. IVN Vereniging voor Natuur- en Milieu-educatie afdeling Twiske, Landsmeer. Prijs f 19,50. Te bestellen door storting van f 24,50 (inclusief portokosten) op postgiro 5 547 813 ten name van IVN Twiske, Landsmeer, onder vermelding van 'Vogels van Het Twiske'.

Verslag Knobbelzwanenworkshop, november 1993

Op 24 november 1993 werd in het Congressentrum De Eenhoorn te Amersfoort een Knobbelzwanenworkshop georganiseerd door de Stichting Knobbelzwanen Platform in samenwerking met het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Na het voorwoord van de voorzitter van het platform P.C. Meijer volgt een inleiding van drs. R.J. de Wit, voormalig Commissaris der Koningin in Noord-Holland en dagvoorzitter.

Hier opvolgend sprak dr. H.P. Gallacher namens de Stichting Knobbelzwanen Platform over 'Knobbelzwaan: die witte schoonheid', P. Stolk van het ministerie 'De Knobbelzwaan tussen wet en beleid', A. Gronert 'Diervriendelijk verjagen', drs. N.E. Cohen 'De Knobbelzwaan in Nederland, schade en afschot', waarna rapportages van de middagsessies volgen, samengesteld door D.A. Jonkers en drs. P. Pover. Een lijst van deelnemers van de workshop sluit het verslag af. Iedereen die begaan is met het lot van deze bij wet beschermde vogelsoort zal van de inhoud van dit verslag kennis moeten nemen.

H.P. Gallacher (eindredactie): Verslag Workshop Knobbelzwanenproblematiek. Congressentrum De Eenhoorn, Amersfoort, 24 november 1993. 49 bladzijden, 2 kleurenfoto's (z.j.). Uitg. Stichting Knobbelzwanenplatform, Amsteldijk Noord 135, 1183 TJ Amstelveen, (020) 647 04 58. Prijs f 7,50 (inclusief verzendkosten) te bestellen bij bovenvermeld adres.

Brochure Knobbelzwanen onder vuur

Het Knobbelzwanenplatform heeft een brochure uitgegeven die gratis verkrijgbaar is bij de Milieufederatie Noord-Holland (Wim van der Schot), Nicolaasstraat 2 b, 1506 BB Zaandam. (075) 635 15 98. Hierin wordt onder meer aangegeven

wat u zelf kunt doen tegen de jacht op de beschermde Knobbelzwaan. Het aantal Knobbelzwanen in Nederland wordt geschat op ongeveer 13.000 exemplaren, terwijl er jaarlijks ongeveer 5000 exemplaren worden doodgeschoten. Het schieten van Knobbelzwanen, als ze schade dreigen te veroorzaken aan het pas uitgezaaide jonge gras, is echter weinig zinvol omdat ze zich over een groter gebied verspreiden waardoor een grote kans bestaat dat tijdens de jacht ook Wilde en Kleine Zwanen worden geschoten. De grootschalige jacht op een totaal beschermde vogelsoort wordt door de meesten als onaantvaardbaar beschouwd. Bovendien bestaan er heel wat vriendelijker oplossingen om de zwanen te verdriven.

Secretariaat Knobbelzwanenplatform, Pauline de Jong, Amsteldijk Noord 135, 1183 TJ Amstelveen, (020) 647 04 58.

Uiterlijk moeder bepaalt seksuele voorkeur van mannetjes van Zebravink

Voor een succesvol liefdesleven is het noodzakelijk dat mannelijke Zebravinkjes op vroege leeftijd leren hoe zij de mannetjes en de vrouwtjes kunnen onderscheiden aan hun uiterlijk. Voor de vrouwtjes is dit minder belangrijk. Zij merken het vanzelf: een soortgenoot die zich tegenover haar uitslooft met baltsgedrag móet wel een mannetje zijn. Zebravinkmannetjes leren de seksen herkennen door vroege ervaringen met beide ouders, concludeert Vos in zijn proefschrift waar hij op 7 juli 1995 te Groningen op promoveerde.

Op latere leeftijd voelen zij zich aangetrokken tot soortgenoten (mannetjes en vrouwtjes) die op hun moeder lijken. Zij blijken een afkeer te hebben ontwikkeld voor vogels die op hun vader lijken. Daarbij vertonen sommige mannetjes een neiging tot extremisme. Had hun vader een oranje snavel en hun moeder een rode en hebben zij later de keus tussen vogels met snavels variërend van oranje tot rood, roder, roodst, dan maken zij de roodste het hof. Er is een verschuiving opgetreden in de voorkeur voor een snavelkleur in de richting tegenovergesteld aan vaders snavelkleur. Dit proces kan van invloed zijn op de evolutie van opvallende geslachtskenmerken en verschillen in uiterlijk tussen de seksen bij vogels, zoals hun verenkleed. De invloed kan zich behalve op het uiterlijk van vrouwtjes ook uitstrekken tot de secundaire geslachtskenmerken van het mannetje. Hoe 'mannelijker' (in onze ogen vaak mooier) een vogel er uitziet, hoe meer agressie en/of angst (afkeer) hij opwekt bij zijn concurrenten en hoe succesvoller hij dus zal zijn bij de voortplanting.

De auteur werd op 5 juli 1960 geboren in Duncan, Canada en studeerde biologie in Utrecht. Hij verrichtte zijn promotie-onderzoek bij de vakgroep gedragsbiologie van de Rijksuniversiteit Groningen.

Dave R. Vos: The Development of Sex Recognition in the Zebra Finch. Sexual Imprinting from an Evolutionary Perspective. 107 bladzijden, 6 tabellen, 19 figuren (1995). Prijs f 20,-. Te bestellen door overmaking van f 25,- (inclusief portokosten) op postgirorekening 5 510 142 ten name van D.R. Vos, Molenvijk oz 39, 7891 HN Klazienaveen, onder vermelding van 'proefschrift'. Beperkt leverbaar.

In de Ban van Vogels

Er verscheen kort geleden een ornithologisch biografisch woordenboek van Nederland. Dit wat uti de hand gelopen boek beschrijft levens en werken van ruim 550 Nederlandse ornithologen die tussen 1 januari 1900 en 31 december 1949 in leven waren. Het in de biografieën beschreven leven en sterven van de Nederlandse ornithologen bevat hoogte- en dieptepunten zoals die in onze maatschappij aan de orde komen: zorgen over werk en gezin, ziekte, misverstand en miskenning.

Een halve eeuw ornithologie in Nederland wordt knap samengevat, dat prachtig overzichtelijke hoofdstukken opleverde over de beoefening van de ornithologie, de klassieke ornithologie, de avifaunistiek, de oecologie, de ethologie en de vogelbescherming. Het is niet alleen een 'woordenboek', het is een spannende 'roman' geworden die een groot aantal bijzonderheden over de ornithologie aan het licht brengt.

Wetenschappelijke topprestaties, uitzonderlijke prestaties van amateurnornithologen maar ook avontuur en dramatiek komen in dit unieke werk naar boven. Het is dan ook geen dorre geschiedschrijving, maar het is geschreven méér om te worden gelezen dan alleen te worden geraadpleegd. Door zijn subjectieve benadering bestaat het gevaar dat het een te persoonlijke kijk op mensen en toestanden geeft. Terwille van de levendigheid heeft de auteur het risico aanvaard. Door de vele aanhalingen uit Het Vogeljaar wordt nog eens het bestaansrecht van dit tijdschrift in Nederland benadrukt.

Drie grote gaven van professor Voous hebben zich in dit boek verenigd, omdat is gebleken dat óók hij in de ban van vogels is geraakt en dat de interesse in de mens en de literatuur hem ook niet onberoerd heeft gelaten waardoor het een evenwichtig overzicht heeft kunnen worden in een prettige leesvorm.

De auteur weet in één enkele zin met subtiel gekozen woorden heel typerend de hebbelijk- en onhebbelijkheden van sommige personen in de biografieën naar voren te brengen. 't Is vaak alsof de samensteller de beschreven personen heel goed kent zodat de lezer zich nauw betrokken voelt bij de beschreven ornithologen. Bovendien worden de beschreven personen knap naar elkaar toegeschreven zodat er een duidelijk verband tussen hen bestaat zonder dat er ergens doublures in de informatie zijn ontstaan. Des te meer men zich in de tekst verdiept des te knapper zal men de wijze vinden waarop de teksten bij elkaar aansluiten. Het register waarin alle personen worden vermeld die in de tekst worden genoemd, is daarbij een goede hulp. Bovendien verschaft een chronologisch overzicht alle namen van de personen van wie een biografie is opgenomen vergezeld van hun geboortedatum en zonodig de datum van overlijden. Het moet een enorm werk zijn geweest om al die informatie te vergaren, waarbij erg veel literatuur maar ook enorm veel andere bronnen zijn geraadpleegd. Niemand anders dan Voous had met zijn sterk doorzettingsvermogen, dit werk op deze wijze kunnen volbrengen. Als men zich de omvangrijke tekst eigen maakt, komt het gemis naar

Tijdens de presentatie van het boek. Van links naar rechts op de eerste rij mevrouw H.C. Voous-Luiting, prof. dr. K.H. Voous (daarachter op de tweede rij mevrouw G.M. van der Lee), mevrouw A. van der Lee-Bijlisma, mevrouw P.J. Bellen-van der Lee, en uitgever M.J.J. Scheffers. Foto: Wim Smeets.

Professor dr. K.H. Voous signeert 'In de Ban van Vogels', Kasteel Groeneveld, Baarn, 28 juni 1995.
Foto: Jaap Taapken.

voren van een index van alle vermelde vogelnamen uit de tekst. Het zou het overzicht van een halve eeuw ornithologie nog meer hebben verduidelijkt. Die index is wel samengesteld maar kon wegens verhoging van de kosten van het boek helaas niet worden opgenomen. Misschien kan die lijst toch nog eens los worden uitgegeven?

De 114 zwartwitfoto's zijn met heel veel zorg uitgekozen en het betreft vaak typerende en weinig bekende foto's. Het boek is bovendien een belangrijke vastlegging die indien later samengesteld vast aan informatie had ingeboet, omdat bepaalde gegevens steeds moeilijker zijn te achterhalen. Bovendien is het boek min of meer een momentopname waar ieder moment nieuwe gegevens aan zijn toe te voegen. Daarom zou eigenlijk nu al iemand moeten beginnen gegevens te verzamelen over beroeps- en amateurornithologen van de daaropvolgende 45 jaar, te meer daar vanaf 1950 een nog grotere explosie van belangrijke vogelmensen is ontstaan die de ornithologie in Nederland daarna sterk heeft beïnvloed. Het was dan ook nu al onvermijdelijk dat er tal van personen in het boek worden vermeld die ná 1949 zijn geboren.

K.H. Voous: In de Ban van Vogels. Ornithologisch Biografisch Woordenboek van Nederland. 605 bladzijden, 114 zwartwitfoto's (1995). Uitg. Scheffers, Prof. Hugo de Vrieslaan 1, 3571 GE Utrecht, (030) 272 11 72. ISBN 90-5546-013-3. Prijs f 79,90, Bfr. 1595.

Nieuw tijdschrift 'Natuurontwikkelingen'

Dit jaar verscheen nog een nieuw tijdschrift, een tijdschrift over natuurontwikkeling.

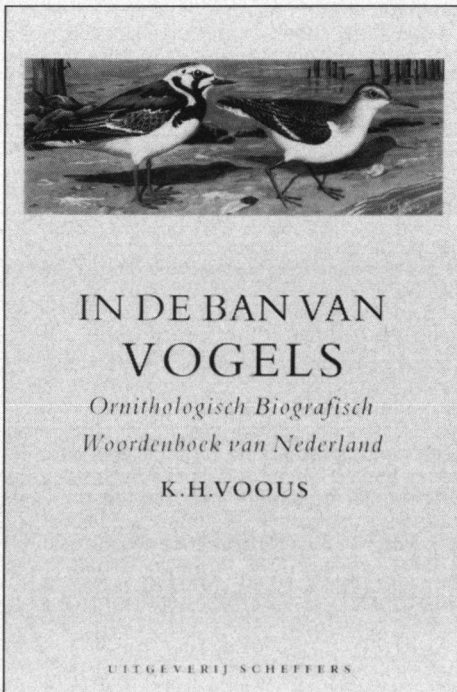
'Natuurontwikkelingen' (formaat 24 x 62 cm) wil minstens vier maal per jaar verschijnen en lezers op de hoogte houden van actualiteit, beleid en onderzoek. In elk nummer zal een natuurontwikkelingsproject worden belicht, uit telkens een andere provincie, de rubriek 'buitengebied' staat open voor opiniërende of wetenschappelijke bijdragen en naast columns en de interactieve natuurknutsel-rubriek Nederland 2 zijn er ook rubrieken zoals 'kortgehouden', nieuws over allerlei onderwerpen, en de rubriek 'werkveldwerk' staat open als er iets is te melden op het gebied van natuurontwikkeling.

Het eerste nummer bestaat uit 35 bladzijden en artikelen over Bevers, chemische tijdbommen bedreigen het platteland, reportage uit Drenthe over de verrassing van ambitieuze zandschuiverij, levend en bewegend landschap, de Relatienota als placebo voor noodlijdende landbouw, communicatie tussen boeren en overheid faalt, problemen in Pools Nationaal Park Bialowieza, tegenstrijdig natuur- en milieubeleid en boekbesprekingen.

De redactie wordt gevormd door G. Boks, A. Smit, H. van Alsté, B. Peters, G. Kurstjens & J. Oomen (eindredactie). Hoofdredeacteurs zijn Geert van Duinhoven en Kor Goutbeek.

Losse nummers f 16,50, abonnementen f 49,50 per jaar.

Redactie-adres Onder de bomen 17, 6871 CG Renkum, (0317) 31 24 63 of (024) 379 09 02.

Omslag van het boek met een door Henk Sijper gemaakte afbeelding.
Naar een kleurenfoto.

Natuur - landschap - recreatie Spanning of ontspanning?

Van oudsher is de landbouw de belangrijkste grondgebruiker in het landelijke gebied. Door een reeks van ontwikkelingen in de internationale markten en de strenger wordende milieueisen staat de agrarische functie sterk onder druk. De daarmee samenhangende ruimtelijke veranderingen bieden kansen voor nieuwe functies. Het gevolg is een proces van hernieuwde afstemming van ruimteclaims vanuit natuur, landschap, wonen, recreatie en toerisme. De vraag is of in dit afstemmingsproces nieuwe tegenstellingen worden gecreëerd of dat er wordt gestreefd naar integratie. Is er dus sprake van spanning of ontspanning?

Tegen deze achtergrond organiseerde de Werkgroep Recreatie en Toerisme op verzoek van de Raad voor het Milieu- en Natuuronderzoek (RMNO) en meer in het bijzonder van de Platform- en Studiegroepen (PSG) Recreatie en Natuurlijk Milieu een onderzoeksdag. In het ochtendprogramma konden de deelnemers kennis nemen van prikkelende voordrachten, van drs. W.J. ter Keurs (De problematiek gezien vanuit 'de' natuur), dr. J. Lengkeek (Over biodiversiteit gesproken: de herschepping van dieren, planten en recreanten) en professor dr. G. Borger (De spannende relatie tussen natuur, landschap en recreatie), waarna aan de hand van drie stellingen een geanimeerde discussie volgde.

Deze voordrachten zijn met inbegrip van de plenaire discussie in dit verslag gebundeld.

Raad voor het Milieu- en Natuuronderzoek in samenwerking met de Werkgroep Recreatie en Toerisme van de Landbouwuniversiteit Wageningen, NRLO, Staring Centrum-DLO, IBN-DLO: Natuur - landschap - recreatie. Spanning of ontspanning. Publikatie RMNO nummer 106, 1995, 45 bladzijden. Prijs f 20,-. Te bestellen door overmaking op postgirorekeningnummer 487 650 te name van de RMNO, postbus 5306, 2280 HH Rijswijk, (070) 336 43 00 onder vermelding van 'toezending RMNO-publikatie, en het nummer en het jaar van de gewenste publikatie.

Overzicht van Europese markeringsprojecten bij vogels

Het Franstalige Belgische tijdschrift 'Aves' van de Société d'Etudes Ornithologiques heeft in de nummers 2-4 van jaargang 31 (1994) een artikel van 122 bladzijden opgenomen waarin een overzicht wordt gegeven van de markeringsprojecten van vogels met kleurringen, halsbanden en vleugelmerken in Europa. Het artikel werd bijna uitsluitend samengesteld aan de hand van recente gegevens die tussen oktober 1993 en december 1994 zijn ontvangen van ornithologen of instellingen die deze kleurmarkeringsprojecten leiden. Zover mogelijk wordt van elk project een beschrijving gegeven met gegevens over vogelsoort, het doel van het project, het studiegebied, het aantal gemarkeerde vogels, de aard van markering en het terugmeldingspercentage. Sommige projecten worden geïllustreerd met terugmeldingen, bij voorkeur uit België. Bovendien wordt het adres vermeld waar nadere inlichtingen zijn te verkrijgen en waar eventuele waar-

nemingen naartoe gezonden moeten worden. Gemakkelijk waar te nemen vogelsoorten, zoals ganzen en meeuwen, maken een grotere kans op terugmeldingen en worden daarom meer in detail besproken. Alle bijkomende informatie in verband met nieuwe en/of aanvullingen op reeds bestaande projecten zijn welkom bij de auteur Renaud Flamant, Ornestraat 23, B-1040 Brussel, België, telefoon (32) 2/734 73 55.

Renaud Flamant: Aperçu des programmes de marquage d'oiseaux à l'aide de bagues de couleur, colliers et marques alaires en Europe. Aves 31 (2-4): 65-186.

Die Vogelwelt der Inseln Rügen und Hiddensee II

In Het Vogeljaar 42 (4): 189 kondigden wij het eerste deel aan van het boek over de avifauna van de Oostzee-eilanden Rügen en Hiddensee aan. Thans is ook het tweede deel van dit boek verschenen. Het behandelt het Steppenhoen, duiven, Koekoek, uilen, Nachtzwaluw en alle daaropvolgende zangvogels (daar behoren ook de kraai-achtigen bij!). Een formidabele literatuurlijst en een index van beide delen vormen het besluit van dit deel. Het behandelt ruim 150 soorten en ondersoorten. Als inleiding beschrijft Joachim Neumann de geschiedenis van het ornithologische onderzoek op beide eilanden. De eerste berichten van waargenomen vogels op Rügen stammen van Bernhard Christian Otto (1745-1835). De beide eilanden zijn een geliefd oord voor natuurliefhebbers, in het bijzonder voor diegenen die zich voor vogels interesseren. Vooral tijdens de trektijd komen de vogelliefhebbers daar volledig aan hun trekken.

Dit deel is voorzien van prachtige luchtfoto's van het gebied in kleur, de zwartwitfoto's van vogels zijn alle van Erich Hoyer en karakteriseren de vogelfotografie in de voormalige DDR, waarbij het opnemen van nestfoto's nog niet wordt geschuwd.

Hartmut Dittberner & Erich Hoyer: Die Vogelwelt der Inseln Rügen und Hiddensee. Deel 2. Passeres. (van Steppenhoen tot en met Raaf). 178 bladzijden, ruim 100 zwartwit- en kleurenfoto's (1995). Uitg. Pro Natura MV., Dipl.-Biol. Erich Hoyer, Dorfstrasse 16 a, D-17337 Galenbeck, Mecklenburg, Duitsland, telefoon/fax (03 96 07) 3 26. Prijs DM 34,80. ISBN 3-929192-06-3.

Pflanzenführer Insel Hiddensee

Voor vogelliefhebbers die ook naar plantjes kijken, is een bijzonder aardig gidsje over de planten van het eiland Hiddensee zeer aan te bevelen. Het eiland ligt ten westen van Rügen en heeft een begroeiing die zoutminnend kan worden genoemd. Vele kleurenfoto's zijn als illustratie gebruikt. Ook wordt aandacht besteed aan mossen, korstmossen, algen en paddestoelen. Erich Hoyer: Pflanzenführer Insel Hiddensee. 70 bladzijden, vele illustraties (1994). Pro Natura MV. Uitg. Verlag Erich Hoyer, Dorfstraße 16a, D-17337 Galenbeck, Mecklenburg, Duitsland. Prijs DM 16,80. ISBN 3-929192-05-5.

Bureau-agenda Natur & Foto 1996

Bij de zelfde uitgever van bovenvermelde boeken is een prachtige bureau-agenda voor 1996 verschenen. Het kalendarium per week op het

rechterblad, terwijl op het linkerblad prachtige kleurenfoto's zijn afgedrukt met een uitgebreide beschrijvingen met heel veel tips voor natuurfotografen. Het bevat ook nuttige adressen, aanbevolen natuurboeken en een artikel over vogelrotten. Verder tabellen met maten van nestkasten en de periode van het voorkomen in Duitsland van een groot aantal vogelsoorten.

De tekst is van Erich Hoyer, Galenbeck. Prijs DM 14,80.

Themanummer over de Aalscholver

'Ardea', het tijdschrift van de Nederlandse Ornithologische Unie, heeft een extra dik themanummer (338 bladzijden) over de Aalscholver uitgegeven (jaargang 83, nummer 1, 1995).

Het idee voor dit nummer ontstond al tijdens een internationale workshop die in 1989 in Lelystad werd georganiseerd. Na het verschijnen van het verslag over deze workshop in 1991 onder redactie van M.R. van Eerden & M. Zijlstra (Proceedings workshop 1989 on Cormorant *Phalacrocorax carbo*. Rijkswaterstaat Directorate Flevoland, Lelystad) bleek er behoefte te bestaan aan wetenschappelijk nog beter uitgewerkte analyses, die ten slotte in dit themanummer hun beslag hebben gekregen. Niet minder dan 43 auteurs leverden daarvoor 32 Engelstalige artikelen waarvan de meeste met een Nederlandstalige samenvatting.

In dit themanummer worden accenten gelegd op de voedseloeconomie en de populatie-ontwikkelingen, vooral onder invloed van de rol van de Aalscholver altijd al heeft gespeeld als visser naast de mens en dus als voedselconcurrent. Daarnaast komen diverse aspecten van de biologie van deze vogelsoort aan bod: van sociaal gedrag via seksuele dimorfie en migratie tot de toxicologische effecten van milieuverontreinigende stoffen die deze vogel in niet onaanzienlijke hoeveelheden via het voedsel naar binnen krijgt. De laatste jaren is er, ook in de omliggende landen, een vloed van artikelen over de Aalscholver verschenen. Ook in de Middellandse-Zeelanden, zoals Italië. Op het kaartje van Europa waar de belangrijkste kolonies van de Aalscholver en de Kuifaalscholver worden aangegeven (bladzijde 4) ontbreken de vele kolonies aan de zuidkust van Bretagne van de uiterste westkust tot dicht bij Nantes toe. Vermeldenswaard is dat ook onze ouders aalscholverschouwers W.H. van Dobben en A. Kortlandt hun bijdrage hebben geleverd.

Losse nummers zijn verkrijgbaar door overmaking van f 36,- (inclusief f 6,- verzendkosten) op postgirorekening 285 522 ten name van de Nederlandse Ornithologische Unie, Oud Arnhemseweg 261, Zeist onder vermelding van 'themanummer Aalscholver 1995'.

Rode Lijst Dagvlinders

Op 23 mei 1995 is te Baarn de Rode Lijst Dagvlinders gepresenteerd. Rode Lijsten geven een overzicht van soorten die zijn verdwenen en soorten die sterk zijn achteruitgegaan of zeldzaam zijn, en die daardoor worden bedreigd en kwetsbaar zijn. Het rapport is een samenvatting en bewerking van het basisdocument 'Bedreigde en kwetsbare dagvlinders in Nederland. Ba-

sisrapport met voorstel voor de Rode Lijst', opgesteld door de Vlinderstichting.

Van de zeventig soorten dagvlinders, die zijn beschouwd, staan er 47 (67%) op de Rode Lijst. De overige 23 soorten (33%) worden beschouwd als thans niet bedreigd.

Van de 47 soorten van de Rode Lijst zijn er zeventien in deze eeuw verdwenen (onder andere Rode Vuurvlinder en Keizersmantel); daarnaast is er nog één ondersoort, het Duingentiaanblauwtje, uit Nederland verdwenen en daarmee mondiaal uitgestorven. Voorts zijn er zeven soorten ernstig bedreigd (onder andere Grote Vuurvlinder en Veenbesparelmoervlinder), zijn er elf bedreigd (onder andere Aardbeivlinder en Zilveren Maan), tien kwetsbaar (onder andere Kom-mavilinder en Heidegentiaanblauwtje) en twee gevoelig (Koninginnepage en Heivlinder).

Voor twintig soorten dagvlinder is Nederland op één of andere wijze internationaal van belang. Belangrijke knelpunten voor dagvlinders in Nederland zijn het niet mede op deze groep gericht beheer, versnippering en verdwijnen van leefgebieden en intensivering van de landbouw.

G. van Ommering, I. van Halder, C.A.M. van Swaay & I. Wijnhoff: Bedreigde en kwetsbare dagvlinders in Nederland. Toelichting op de Rode Lijst. 59 bladzijden, 10 tabellen, 3 bijlagen, Engelstalige samenvatting, 18 kleurenfoto's (1995). Uitg. Rapport Informatie- en Kennis-Centrum Natuurbeheer, ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, IKC Natuurbeheer nummer 18. Wageningen. ISSN 0929-7014. Deze uitgave kan worden besteld door overmaking van f 7,50 op gironummer 341 370 ten name van IKC Natuurbeheer, Wageningen, onder vermelding van code R18 en het gewenste aantal exemplaren.

Petersons Vogelgids herdrukt

Zojuist is de tweeëntwintigste druk van Petersons Vogelgids verschenen. Behoudens enige aanpassingen is deze druk gelijk aan de vorige druk. De vorige druk werd voor de vijfde maal grondig herzien en uitgebreid. De huidige redactie (G. Meesters en D. Moerbeek) heeft zowel in de hoofdtekst als in het hoofdstuk 'dwaalgasten' een groter aantal soorten behandeld. Er zijn nu 526 soorten, die inmiddels meer dan twintig maal in Europa zijn vastgesteld, in de hoofdtekst en in de kleurenplaten opgenomen, terwijl 170 voor Europe zeldzame soorten in het hoofdstuk 'dwaalgasten' in het kort worden beschreven. Hiermee wordt een Europees totaal van 698 soorten bereikt. Vergelijkt men dit met het aantal soorten dat in de eerste druk van deze gids werd beschreven (452, respectievelijk 101), dan is er sinds 1954 een numerieke 'vooruitgang' van 145 soorten geboekt. Omdat een groot aantal soorten naar de hoofdtekst is overgegaan, is ook het aantal kleurenplaten uitgebreid van 77 naar 96 platen. De illustraties zien er fris en kleurig uit. De reeds eerder afgebeelde soorten hebben nu meer ruimte gekregen. Ook is de betere kennis en inzichten van veld-, kleed- en gedrag bij de gevengens over de kenmerken toegevoegd. De rubriek 'voorkomen' is geheel bijgewerkt tot en met 1 februari 1994. Hierin wordt in beknopte vorm de 'status in Nederland en België' weergegeven. Wat betreft de naamgeving hebben de bewer-

kers een aantal naamlijsten geraadpleegd. De gids is stevig gebonden en heeft een strakke omslagillustratie met een zwarte ondergrond en geen enkele afbeelding. Het omslag is sterk vuilafstotend.

R.T. Peterson, G. Mountfort & P.A.D. Hollom: Petersons vogelgids van alle Europese vogels. Vertaald en bewerkt door mr. J. Kist, bewerkt door mr. J. Kist, G. Meesters & D. Moerbeek. 22ste druk (1995). Uitgeversmaatschappij Tirion B.V., Baarn. Prijs f 59,50.

Vogels lokken in de tuin

Het aantrekken van vogels in uw tuin kan op ontzaggelijk veel manieren. In een aantrekkelijk boekje (15 x 17 cm) in een serie over planten, vlinders en vogels heeft Uitgeversmaatschappij Tirion in samenwerking met het damesweekblad 'Margriet' een aardig boekje uitgegeven met tips telkens voorzien van een levendige aquarel of kleurenfoto, om vogels aan te trekken in de tuin. Die tips zijn allemaal voedseltips en volledigheid op dit gebied moet niet worden verwacht. Het voeren van pinda's in de broedtijd moet bijvoorbeeld wel worden afgeraden en het verschaffen van drinkwater trekt bijvoorbeeld ook veel vogels aan. Het verzamelen en bewaren van bijvoorbeeld zaden en bessen komt niet ter sprake en de beschikbaarheid van verse bessen en zaden (tamme kastanjes, beukenootjes, eikels en dergelijke) duurt meestal maar een korte tijd als deze trouwens ook in het bos volop verkrijgbaar zijn. Rozebottels zijn in de eerste plaats van belang voor Groenlingen en vaak lange tijd goed te eten. Besjes van coniferen kunnen bijvoorbeeld Grote Lijsters aantrekken. De meeste struiken en bomen zijn gewoonlijk pas na jaren goed bezet met bessen of zaden en men moet niet denken als men struikjes plant in de tuin dat ze meteen volop met bessen zitten. Daar is wat geduld voor nodig. Cotoneasters en hulststruiken hebben zo veel ondersoorten dat de ervaring heeft geleerd dat van sommige bessen meteen wordt gesmuld als ze haast rijp zijn, terwijl van andere ondersoorten de bessen tot soms ver in het voorjaar onaangeroerd blijven.

Het gezellige boekje verschaft echter leuke tips en is in de eerste plaats geschikt voor de tuinliefhebber. Maar om bij kliswortels aan te prijzen dat ze lekker zijn in combinatie met 'gevogelte' en rijst, lijkt met minder op z'n plaats. Overigens had de schrijfster best wat meer vogelsoorten bij de tips mogen noemen.

Elisabeth de Lestrieux: Vogels lokken in de tuin. Top-Tientje III. 64 bladzijden, 11 aquarellen van Han van den Broeke, 13 kleurenfoto's van Rudolf Bom en Daan Smit (1995). Uitg. BV Uitgeversmaatschappij Tirion, Baarn in samenwerking met Margriet. Prijs f 14,90.

Effecten van PCDD's, PCDF's en PCB's op visetende vogels

Polychloordibenzop-dioxinen (PCDD's), Polychloor dibenzofuranen (PCDF's) en Polychloorbiphenylen (PCB's) zijn voor velen ingewikkelde benamingen voor ongewenste chemische stoffen in het milieu. Dieren, zoals visetende vogels die aan het eind van voedselketens staan, kunnen van deze stoffen nadelige gevolgen onder-

vinden. Uit het onderzoek van Bart Bosveld aan het huishoer, Zilvermeeuw, Kokmeeuw en Visdief blijkt onder meer dat er aanzienlijk verschil in gevoeligheid voor deze stoffen bestaat in verschillende levensfasen van visetende vogels. Visetende vogels blijken niet gevoelig te zijn voor een dioxine-achtig PCB (2,3,4,4',5-pentachloorbiphenyl) maar wel zoogdieren en huishoenders. De Visdief blijkt ten opzichte van de Zilvermeeuw en de Kokmeeuw het meest gevoelig te zijn. Uit proeven met uitgebreide eieren van Visdieven, bleek dat met kunstmatige verontreiniging van kuikens de zelfde symptomen zijn op te wekken als bij kuikens in de Haringvlietpopulatie is te constateren. Kuikens die met 'schoon' voedsel worden gevoed, bleken zich beter te ontwikkelen (zoals die van de Zeeuwoldekolonie). Er zijn ook individuele verschillen in de dosis (verontreinigde stof) - effect (ontwikkeling/gezondheid van een individu). Bekende problemen bij Visdieven met deze stoffen zijn: verlenging van de broedduur, afnemend eivolume, effecten op lichaamsgewicht, dijbeenlengte en het schildkliergewicht.

Pierre Maréchal.

A.T.C (Bart) Bosveld: Effects of polyhalogenated aromatic hydrocarbons on piscivorous avian wildlife. 166 bladzijden, met grafieken en tabellen. Voorzien een uitgebreide literatuuroppgave en Nederlandse samenvatting (1995). ISBN nummer: 90-393-0647-8. Bestellingen in de boekhandel. Nadere informatie Universiteit Utrecht. Faculteit Diergeneeskunde.

Internationale conferentie 'Habitat Fragmentation & Infrastructure

Van 18 - 21 september 1995 wordt te Maastricht (18 & 19 september) en te 's-Gravenhage (21 september) een internationale conferentie 'Habitat Fragmentation & Infrastructure' gehouden. Op 19 en 20 september worden excursies georganiseerd. De voertaal is Engels. De kosten bedragen f 900,- (indien aangemeld vóór 1 augustus 1995).

■ Nadere informatie en programma verkrijgbaar bij Congress Office ASD, postbus 40, 2600 AA Delft, (015) 212 02 34.